Journal of Research in Behavioral Sciences

Year 2026, Volume 24, Issue 1

Comparing Variety-Seeking Tendencies in Couples on the Verge of Divorce: Analyzing Psychological and Socio-Cultural Factors

Mehdi Ghezelsefloo [1], Seyed Hamid Atashpour [2], Nadereh Saadati [3], Mehdi Rostami [4], Kamdin Parsakia [5], Sepideh Mahmoodzadeh [6]

1. (Corresponding author) * Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Humanities & Physical Education, Gonbad Kavous University, Gonbad Kavous, Iran.
2. Associate Professor, Department of Psychology, Isfahan Branch (Khorasgan), Islamic Azad University, Isfahan, Iran.
3. PhD in Counseling, Isfahan Branch (Khorasgan), Islamic Azad University, Isfahan, Iran.
4. PhD in Counseling, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.
5. Master's Degree in Counseling, Tehran University, Tehran, Iran.
6. PhD in Psychology, Persian Gulf University, Bushehr, Iran.

.

Abstract

Aim and Background: Sexual diversity, as a psychological and social concept, refers to the desire of individuals to experience emotional or sexual relationships outside of the marital framework. The aim of this study was to investigate urban differences in sexual variety-seeking and its dimensions and to explore the psychological, social, and cultural factors associated with this tendency among couples on the verge of divorce.

Methods and Materials: A mixed-methods design was employed. In the quantitative phase, 1,100 couples on the verge of divorce were selected from Tehran, Isfahan, and Gonbad Kavous using `Convenience Sampling` and assessed with the Sexual Variety-Seeking Questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, one-way ANOVA, and Tukey's post-hoc tests. In the qualitative phase, 20 experts in clinical psychology, family counseling, and sociology were purposively sampled and interviewed through semi-structured protocols. Thematic analysis was conducted using NVivo software.

Findings: Quantitative results indicated that mean scores of sexual variety-seeking and its subscales were significantly higher in Tehran compared to Isfahan, and in Isfahan compared to Gonbad Kavous ($p<0.001$). ANOVA confirmed significant differences among the three cities, and Tukey's test revealed significant pairwise differences. Qualitative results identified five major themes: cultural and normative pressures, socioeconomic difficulties, poor communication skills, personality and psychological factors, and lifestyle changes linked to modernity.

Conclusions: Sexual variety-seeking is a multidimensional phenomenon influenced by psychological, social, cultural, and economic factors. The significant differences across cities highlight the role of socio-cultural context in shaping this tendency. Integrating quantitative and qualitative findings underscores the necessity of multi-level preventive interventions, including communication training, emotional intelligence enhancement, and improving socioeconomic conditions.

Keywords: Sexual variety-seeking, couples on the verge of divorce, mixed-methods analysis

Citation: Ghezelsefloo M, Atashpour, SH, Nadereh S, Rostami M, Parsakia K, Mahmoodzadeh S. **Comparing Variety-Seeking Tendencies in Couples on the Verge of Divorce: Analyzing Psychological and Socio-Cultural Factors**. Res Behav Sci 2026; 24(1): 16-29.

* **Mehdi Ghezelsefloo**
Email: m.ghezelsefloo@gonbad.ac.ir

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-08]

مقایسه تنوع طلبی جنسی در زوجین در شرف طلاق: واکاوی مولفه‌های روانشناختی و اجتماعی_فرهنگی

مهدی قزلسفلو[۱]، سید حمید آتش پور[۲]، نادره سعادتی[۳]، مهدی رستمی[۴]، کامدین پارسا کیا[۵]، سپیده محمودزاده[۶]

۱- (نویسنده مسئول)* استادیار گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی و علوم ورزشی، دانشگاه گنبد کاووس، گنبد کاووس، ایران.
۲- دانشیار، گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان واحد خوراسگان، اصفهان، ایران.
۳- دکترا مشاوره ، دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان واحد خوراسگان، اصفهان، ایران.
۴- دکترای مشاوره، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.
۵- کارشناسی ارشد مشاوره، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
۶- دکترای روانشناسی، دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: تنوع‌طلبی جنسی به‌عنوان مفهومی روان‌شناختی و اجتماعی، به تمایل افراد برای تجربه روابط عاطفی یا جنسی خارج از چارچوب زناشویی اشاره دارد. هدف پژوهش حاضر بررسی تفاوت‌های شهری در میل به تنوع‌طلبی جنسی و ابعاد آن و تبیین عوامل روان‌شناختی، اجتماعی و فرهنگی مرتبط در میان زوجین در شرف طلاق بود.

مواد و روش‌ها: پژوهش حاضر با رویکرد آمیخته (کمی–کیفی) انجام شد. در بخش کمی، ۱۱۰۰ نفر از زوجین در شرف طلاق در سه شهر تهران، اصفهان و گنبد کاووس با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و با استفاده از پرسشنامه تنوع‌طلبی جنسی ارزیابی شدند. داده‌ها با آزمون‌های آماری توصیفی، تحلیل واریانس یک‌طرفه و آزمون تعقیبی توکی تحلیل شدند. در بخش کیفی، ۲۰ متخصص روان‌شناسی بالینی، مشاوره خانواده و جامعه‌شناسی با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند و مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته انجام و داده ها به روش تحلیل مضمون با نرم افزار NVIVO تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج کمی نشان داد که میانگین نمرات تنوع‌طلبی جنسی و خرده‌مقیاس‌های آن در تهران به طور معناداری بالاتر از اصفهان و در اصفهان بالاتر از گنبد کاووس بود ($p<0.001$). آزمون ANOVA تفاوت معنادار بین سه شهر را تأیید کرد و آزمون توکی اختلاف همه مقایسه‌های زوجی را معنادار نشان داد. نتایج کیفی پنج مضمون اصلی را آشکار کرد: فشارها و هنجارهای فرهنگی، مشکلات اقتصادی–اجتماعی، ضعف مهارت‌های ارتباطی، عوامل شخصیتی–روان‌شناختی، و تغییرات سبک زندگی مدرن.

نتیجه‌گیری: یافته‌ها نشان داد که میل به تنوع‌طلبی جنسی پدیده‌ای چندبعدی است که تحت تأثیر عوامل روانشناختی، اجتماعی و فرهنگی قرار دارد. تفاوت‌های معنادار میان سه شهر بیانگر نقش بافت فرهنگی_اجتماعی در شکل‌گیری این گرایش است. ترکیب نتایج کمی و کیفی تأکید می‌کند که مداخلات پیشگیرانه باید چندسطحی بوده و شامل آموزش مهارت‌های ارتباطی، تقویت هوش هیجانی و ارتقای شرایط اجتماعی_ فرهنگی باشد.

واژه‌های کلیدی: تنوع‌طلبی جنسی، زوجین در شرف طلاق، تحلیل آمیخته.

ارجاع: قزلسفلو مهدی، آتش پور سید حمید، سعادتی نادره، رستمی مهدی، پارساکیا کامدین، محمودزاده سپیده. **مقایسه تنوع طلبی جنسی در زوجین در شرف طلاق: واکاوی مولفه‌های روانشناختی و اجتماعی_فرهنگی.** مجله تحقیقات علوم رفتاری، ۱۴۰۵؛ ۲۴(۱): ۱۶-۲۹.

*- **مهدی قزلسفلو**
رایانامه: m.ghezelsefloo@gonbad.ac.ir

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-08]

مقدمه

زندگی زناشویی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های اساسی در ساختار خانواده و اجتماع، تأثیرات عمیقی از عوامل روان‌شناختی، اجتماعی و فرهنگی می‌پذیرد (۱). در سال‌های اخیر، پژوهش‌ها به بررسی ابعاد مختلفی از چالش‌های زناشویی پرداخته‌اند که یکی از مهم‌ترین آن‌ها، تنوع‌طلبی جنسی است. این پدیده که با تمایل به تجربه روابط متنوع فراتر از چارچوب زناشویی شناخته می‌شود، می‌تواند زمینه‌ساز مشکلاتی از جمله کاهش رضایت زناشویی، سرخوردگی عاطفی و در نهایت، طلاق باشد (۲). از آنجا که خانواده به‌عنوان نهاد اصلی شکل‌دهنده اجتماع، نقشی بنیادین در سلامت روانی و اجتماعی افراد ایفا می‌کند، هرگونه اختلال در پایداری روابط زناشویی می‌تواند پیامدهای گسترده‌ای برای جامعه داشته باشد. بر همین اساس، شناخت دقیق‌تر عوامل مرتبط با تنوع‌طلبی جنسی و تأثیر آن‌ها بر روابط زناشویی، ضرورت دارد (۳).

تنوع‌طلبی جنسی به‌عنوان مفهومی روان‌شناختی و اجتماعی، به تمایل افراد برای تجربه روابط عاطفی یا جنسی خارج از چارچوب زناشویی اشاره دارد. این مفهوم با مؤلفه‌های متعددی از جمله انگیزه‌های فردی، هیجان‌خواهی، و تأثیرات اجتماعی و فرهنگی مرتبط است. افراد ممکن است به دلایلی چون کاهش رضایت از رابطه موجود، انگیزه‌های تکانشی یا حتی فشارهای اجتماعی به سمت تنوع‌طلبی گرایش پیدا کنند. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که این رفتارها اغلب با کاهش کیفیت زندگی زناشویی همراه بوده و به احساس بی‌معنایی در روابط منجر می‌شوند (۴، ۵).

از بعد روانشناختی می توان مولفه های بسیاری را شمرد که می تواند نقش موثری در تنوع طلبی جنسی داشته باشد. یکی از این عوامل هیجان خواهی است. زاکرمن هیجان‌خواهی را به‌عنوان تمایل فرد برای جست‌وجوی تجربه‌های جدید، متنوع و پیچیده تعریف می‌کند. افراد با سطح بالای هیجان‌خواهی معمولاً در فعالیت‌های پرخطر مشارکت بیشتری دارند و روابط جنسی متنوع برای آن‌ها جذابیت بیشتری دارد. در پژوهش‌های داخلی نیز نشان داده شده که هیجان‌خواهی یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های اصلی گرایش به روابط بیرونی است (۶). تکانشگری نیز سازه‌ای نزدیک به هیجان‌خواهی است که به ناتوانی در مهار امیال و رفتارهای لحظه‌ای اشاره دارد. فرد تکانشگر بدون توجه به پیامدهای بلندمدت، به دنبال ارضای آنی نیازها است؛ در نتیجه احتمال گرایش او به روابط خارج از چارچوب زناشویی بیشتر می‌شود (۷). بعد دیگر روانشناختی نیز می توان به سبک های دلبستگی اشاره نمود. نظریه دلبستگی جان بالبی و پژوهش‌های بعدی هازن و شیور نشان داده‌اند که الگوهای دلبستگی دوران کودکی نقش مهمی در کیفیت روابط بزرگسالی ایفا می‌کنند. افراد با دلبستگی ایمن معمولاً روابط زناشویی پایدارتر و رضایت‌بخش‌تری دارند، در حالی که دلبستگی ناایمن، به‌ویژه سبک اجتنابی و دوسوگرا، با افزایش احتمال روابط خارج از چارچوب همراه است. پژوهش حسینی، پیمانی و قاسمی (۷) نیز تأیید کرده است که سبک‌های دلبستگی ناایمن با سطوح بالاتری از تنوع‌طلبی جنسی همبسته‌اند. همچنین لیته و ازودو (۸) مطالعه‌ای بر روی جمعیت پرتغال نشان دادند که ترس از صمیمیت با گرایش به روابط کوتاه‌مدت و تنوع‌طلبی، همبستگی مثبت دارد.

مطابق با نظریه‌های رضایت زناشویی، زمانی که نیازهای هیجانی و جنسی فرد در رابطه تأمین نشود، احتمال جست‌وجوی روابط جایگزین افزایش می‌یابد (۹). همچنین پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه تنوع‌طلبی جنسی نشان داده‌اند طرحواره‌های شناختی و عوامل شخصیتی تأثیرات چشمگیری بر این پدیده دارند. به‌طور مثال، مردانی که طرحواره‌های شناختی ناسازگار دارند، به احتمال بیشتری به سمت رفتارهای تنوع‌طلبانه گرایش پیدا می‌کنند (۲). این طرحواره‌ها که اغلب از تجربیات کودکی ناشی می‌شوند، می‌توانند باورهای نادرستی درباره روابط عاطفی و جنسی ایجاد کنند که فرد را به سمت رفتارهای پرخطر سوق می‌دهند. همچنین طباطبایی و همکاران (۶) در پژوهش خود نشان دادند که هیجان‌خواهی، با میانجی‌گری طرحواره‌های شناختی، نقش تعیین‌کننده‌ای در گرایش به روابط متنوع دارد. در زمینه ویژگیهای شخصیتی نیز نصرالهی و همکاران (۴) نشان دادند که ویژگی‌های شخصیتی به‌ویژه برون‌گرایی و روان‌رنجوری، ارتباط معناداری با تنوع‌طلبی جنسی دارند از سوی دیگر، کاسپرزاک و پیلارسکا (۱۰) نشان دادند که عزت‌نفس با جامعه‌جنسی رابطه معکوس دارد؛ افرادی که عزت‌نفس پایین‌تری دارند، بیشتر به دنبال روابط کوتاه‌مدت می‌روند. این یافته اهمیت متغیرهای شخصیتی را در کنار عوامل فرهنگی و اجتماعی برجسته می‌سازد.

به‌طور کلی، تنوع‌طلبی جنسی یک پدیده چندعاملی است که علاوه بر عوامل عوامل روان‌شناختی (هیجان‌خواهی، طرحواره‌های شناختی، سبک دلبستگی، ویژگیهای شخصیتی و

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-08]

...)، عوامل اجتماعی- فرهنگی مانند (فشار خانواده، ارزش‌های فرهنگی، قضاوت اجتماعی)، و اقتصادی (بیکاری، فشار مالی) می تواند در شکل گیری آن نقش داشته باشد. به طوریکه نظریات جامعه‌شناسی خانواده نشان می‌دهد که گذار جوامع از سنت به مدرنیته با تغییر در ارزش‌های مرتبط با ازدواج و خانواده همراه است. در ایران، همچون بسیاری از جوامع در حال گذار، تعهد به ازدواج و ارزش‌های مذهبی در برابر نفوذ الگوهای مدرن قرار گرفته است (۱۱). بر طبق پژوهش عطافر و نامدار جویمی (۱۲)، این تضاد موجب می‌شود افراد به‌ویژه در کلان‌شهرها دچار دوگانگی شوند؛ از یک سو ارزش‌های سنتی آنان را به وفاداری دعوت می‌کند و از سوی دیگر رسانه‌ها و فرهنگ جهانی روابط متنوع را عادی‌سازی می‌کنند. در جوامع اسلامی، به دلیل تأکیدات فرهنگی بر تعهد زناشویی، رفتارهای تنوع‌طلبانه اغلب با احساس گناه و سرخوردگی همراه هستند، در حالی که در جوامع غربی، این رفتارها ممکن است با پذیرش اجتماعی بیشتری مواجه شوند. همچنین نظریه کنترل اجتماعی هیرشی تأکید می‌کند که پیوندهای فرد با نهادهای اجتماعی مانند خانواده، مذهب و مدرسه نقش بازدارنده در برابر رفتارهای انحرافی دارند. هرچه این پیوندها ضعیف‌تر باشد، احتمال بروز رفتارهایی مانند تنوع‌طلبی جنسی افزایش می‌یابد. کاهش اقتدار خانواده گسترده، کاهش نقش نهاد دین و رشد فردگرایی در دهه‌های اخیر در ایران می‌تواند بخشی از چرایی افزایش روابط خارج از چارچوب را توضیح دهد (۱۳،۱۴).

عطافر و نامدار جویمی (۱۲) نیز با رویکرد جامعه‌شناختی ریشه‌های تنوع‌طلبی را در جوامع اسلامی و غربی بررسی کردند و بیان داشتند که اگرچه در جوامع اسلامی ارزش‌های دینی به‌عنوان بازدارنده عمل می‌کنند، اما در اثر جهانی‌شدن و مواجهه با رسانه‌های جدید، این بازدارندگی رو به کاهش است. همین موضوع در پژوهش سلیمانی (۱۱) نیز دیده شد؛ او با مطالعه نگرش‌های جنسی جوانان دانشگاهی در تهران نشان داد که شکاف میان ارزش‌های سنتی و مدرن منجر به تعارضات هویتی می‌شود و برخی دانشجویان در پاسخ به این تعارضات به تنوع‌طلبی روی می‌آورند.

در نهایت، مرور پژوهش‌های داخلی و خارجی نشان می‌دهد که تنوع‌طلبی جنسی پدیده‌ای چندبعدی است که از تعامل عوامل روان‌شناختی و فرهنگی_اجتماعی ناشی می‌شود.در این پژوهش تلاش می‌شود با تمرکز بر زوجین در شرف طلاق در شهرهای تهران، اصفهان و گنبد کاووس، نقش عوامل روانشناختی و اجتماعی_ فرهنگی در گرایش به تنوع‌طلبی جنسی بررسی شود.

مواد و روش‌ها

این پژوهش از نوع آمیخته کمی-کیفی بود. در بخش کمی، پژوهش به‌صورت مقطعی اجرا شده و از نمونه‌گیری در دسترس استفاده گردید. تعداد ۵۰۰ نفر(۲۵۰ زوج) از شهر تهران، ۳۵۰ نفر (۱۷۵ زوج) از شهر اصفهان و ۲۵۰ نفر (۱۲۵زوج) از شهر گنبد کاووس به‌عنوان نمونه، انتخاب شدند. به این ترتیب زوجینی که برای انجام مشاوره روانشناختی و طلاق به مراکز مشاوره در مناطق ۴، ۱۱ و ۱۷ شهر تهران؛ به مناطق ۲، ۸ و ۱۲ در شهر اصفهان و در شهر گنبد با توجه به کوچک بودن شهر به دو مرکز مشاوره طلاق مراجعه می کردند، به عنوان نمونه انتخاب شدند. معیارهای ورود به مطالعه شامل زوجین در شرف طلاق با سابقه حداقل سه سال زندگی مشترک، تمایل به شرکت در پژوهش، و توانایی پاسخ‌دهی به ابزارهای پژوهش بود. معیارهای خروج شامل ابتلا به اختلالات روانی شدید که مانع مشارکت در پژوهش می‌شود و عدم تکمیل کامل ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها است. در بخش کمی، داده‌ها پس از گردآوری با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ تحلیل شد. ابتدا آمار توصیفی برای مشخص کردن میانگین، انحراف معیار، و توزیع پاسخ‌ها ارائه شد. سپس، از آزمون‌های آماری مناسب مانند تحلیل واریانس برای مقایسه میانگین‌ها در شهرهای مختلف استفاده شد. در بخش کیفی، مشارکت‌کنندگان شامل متخصصان حوزه مشاوره ازدواج، جامعه‌شناسان، و روان‌شناسان در سه شهر اصفهان، تهران و گنبد کاووس بودند که از طریق نمونه‌گیری هدفمند و با توجه به تخصص و تجربه عملی مرتبط تعداد ۲۰ نفر انتخاب شدند. انتخاب مشارکت کنندگان پس از معرفی پژوهش، تبیین اهداف مطالعه و اخذ رضایت آگاهانه کتبی انجام گرفت. انتخاب شرکت‌کنندگان تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت؛ به‌طوری‌که پس از مصاحبه بیست ام، اطلاعات جدیدی حاصل نشد؛ اما جهت اطمینان بیشتر چند مصاحبه دیگر نیز انجام گرفت تا اطمینان قطعی حاصل شود که اطلاعات جدیدی حاصل نمی شود و این به‌منزله تأیید اشباع نظری در نظر گرفته شد. داده‌های کیفی نیز به‌روش تحلیل مضمون تفسیری و با بهره‌گیری از نرم‌افزار NVivo نسخه ۱۴ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-08]

پرسشنامه توجیه روابط زناشویی: برای بخش کمی، از پرسشنامه توجیه روابط فرازناشویی گلس و رایت (۱۵) استفاده شد که به‌طور خاص برای سنجش میزان تمایل به تنوع‌طلبی در روابط جنسی طراحی شده است. این پرسشنامه شامل ۱۷ ماده است که سه خرده‌مقیاس توجیهات جنسی (پنج گویه)، عاطفی(۶ گویه) و انگیزه‌های بیرونی (۶ گویه) را پوشش می‌دهد. پاسخ‌دهی به این پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای صورت می‌گیرد که از "کاملاً موجه=۱" تا "کاملاً ناموجه=۵" متغیر است. گلاس و رایت (۱۵) پایایی این مقیاس را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۱ برآورد کرده اند. در ایران، پایایی این ابزار توسط نوایی و محمدی (۱۶) با روش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۱ تأیید شده است. در این پژوهش نیز ضریب پایایی از طریق آلفای کرونباخ ۰/۸۶ برآورد شد.

مصاحبه نیمه ساختار یافته: برای بخش کیفی، از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شد که محورهای اصلی آن شامل عوامل فرهنگی، اجتماعی و روان‌شناختی مؤثر بر تنوع‌طلبی زوجین بود. سؤالات مصاحبه با توجه به مرور ادبیات و اهداف پژوهش طراحی شد. مصاحبه‌ها در محیطی آرام و با رضایت آگاهانه شرکت‌کنندگان و با رعایت اصول اخلاق در پژوهش، توسط محققین انجام شد. میانگین زمان هر مصاحبه بین ۴۵ تا ۷۵ دقیقه بود. تمامی گفت‌وگوها با اجازه کتبی افراد ضبط و سپس به‌صورت کلمه‌به‌کلمه پیاده‌سازی شد. برای رعایت ملاحظات اخلاقی، هویت شرکت‌کنندگان محرمانه باقی ماند و از کدگذاری برای نام‌گذاری آن‌ها استفاده شد. فرآیند تحلیل داده‌ها در چند مرحله انجام گرفت: نخست، متن مصاحبه‌ها چندین بار مطالعه شد تا پژوهشگر به درک عمیقی از داده‌ها دست یابد و با محتوای آن‌ها آشنا شود. در مرحله دوم، کدگذاری اولیه بر اساس واحدهای معنایی و مفاهیم کلیدی استخراج گردید. در مرحله سوم، کدهای مشابه در قالب مضامین فرعی طبقه‌بندی شدند. سپس با مقایسه مستمر مضامین و بررسی روابط میان آن‌ها، مضامین اصلی شکل گرفتند. در مرحله نهایی، مضامین بازبینی، تعریف و نام‌گذاری شدند. در نهایت، شبکه‌ای از مفاهیم و روابط میان آن‌ها ترسیم شد تا عوامل موثر بر تنوع طلبی جنسی مشخص شود.

برای افزایش اعتبار داده‌ها از روش‌های متنوعی شامل بازبینی توسط مشارکت‌کنندگان، بازبینی همتایان و نگهداری یادداشت‌های میدانی استفاده شد. همچنین برای اطمینان از قابلیت اعتماد و انتقال‌پذیری، تمامی مراحل پژوهش و تصمیمات تحلیلی به‌صورت مستند ثبت و بایگانی گردید.

یافته‌ها

در جدول ۱ ویژگی های جمعیت شناختی، بخش کمی پژوهش گزارش شده است. یافته‌های جدول نشان می‌دهد که نسبت زنان و مردان در هر سه شهر برابر و معادل ۵۰ درصد است، زیرا نمونه‌گیری به‌صورت زوجی انجام شد. میانگین سن پاسخگویان در تهران ۳۷/۵ سال (انحراف معیار ۷/۴)، در اصفهان ۳۶/۲ سال (انحراف معیار ۶/۹) و در گنبد کاووس ۳۵/۸ سال (انحراف معیار ۷/۱) بوده است. میانگین سال‌های زندگی مشترک در اصفهان با ۱۰/۱ سال بیشترین و در گنبد کاووس با ۸/۹ سال کمترین میزان گزارش شد. از نظر تعداد فرزند، بیشترین فراوانی در همه شهرها مربوط به داشتن دو فرزند بود (۴۴ درصد در تهران، ۴۶ درصد در اصفهان و ۴۴ درصد در گنبد کاووس). در سطح تحصیلات، بیشترین نسبت شرکت‌کنندگان در تهران و اصفهان در سطح کارشناسی (۳۰ و ۲۹ درصد) و در گنبد کاووس در سطح دیپلم (۲۸ درصد) قرار داشتند. همچنین، درصد اشتغال در تهران ۷۲، در اصفهان ۷۰ و در گنبد کاووس ۶۸ درصد بود. از نظر وضعیت اقتصادی، بیشترین افراد در سطح متوسط قرار داشتند (۵۶ درصد در تهران، ۵۴ درصد در اصفهان و ۴۸ درصد در گنبد کاووس).

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان در سه شهر

شاخص	تهران(n=۵۰۰)	اصفهان(n=۳۵۰)	گنبد کاووس(n=۲۵۰)
جنسیت	زن: ۲۵۰ (۵۰٪) مرد: ۲۵۰(۵۰٪)	زن: ۱۷۵ (۵۰٪) مرد: ۷۵ (۵۰٪)	زن: ۱۲۵(۵۰٪) مرد: ۱۲۵ (۵۰٪)
میانگین سن (انحراف معیار)	۳۷/۵ (۷/۵)	۳۶/۲(۶/۹)	۳۵/۸(۷/۱)
سال‌های زندگی مشترک	۹/۸	۱۰/۱	۸/۹
تعداد فرزند	۱فرزند: ۱۶۰ (۳۲٪) ۲فرزند: ۲۲۰(۴۴٪)	۱فرزند: ۱۰۰ (۲۸٪) ۲فرزند: ۱۶۰ (۴۶٪)	۱فرزند: ۶۰(۲۴٪) ۲فرزند: ۱۱۰ (۴۴٪)

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-08]

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان در سه شهر

شاخص	تهران(n=۵۰۰)	اصفهان(n=۳۵۰)	گنبد کاووس(n=۲۵۰)
	۳فرزند و بیشتر: ۱۲۰(۲۴٪)	۳فرزند و بیشتر: ۹۰(۲۶٪)	۳فرزند و بیشتر: ۸۰ (۳۲٪)
سطح تحصیلات	زیر دیپلم: ۶۰ (۱۲٪) دیپلم: ۹۵ (۱۹٪) کاردانی: ۶۰ (۱۲٪) کارشناسی: ۱۵۰(۳۰٪) کارشناسی ارشد: ۹۵(۱۹٪) دکتری: ۴۰ (۸٪)	زیر دیپلم: ۵۰ (۱۴٪) دیپلم: ۸۰(۲۳٪) کاردانی: ۴۵(۱۳٪) کارشناسی: ۱۰۰ (۲۹٪) کارشناسی ارشد: ۵۵(۱۵٪) دکتری: ۲۰ (۶٪)	زیر دیپلم: ۴۰ (۱۶٪) دیپلم: ۷۰ (۲۸٪) کاردانی: ۳۵(۱۴٪) کارشناسی: ۶۰ (۲۴٪) کارشناسی ارشد: ۳۰ (۱۲٪) دکتری: ۱۵(۶٪)
وضعیت شغلی	شاغل: ۳۶۰ (۷۲٪) بیکار: ۱۴۰(۲۸٪)	شاغل: ۲۴۵(۷۰٪) بیکار: ۱۰۵(۳۰٪)	شاغل: ۱۷۰ (۶۸٪) بیکار: ۸۰(۳۲٪)
وضعیت اقتصادی	ضعیف: ۱۲۰ (۲۴٪) متوسط: ۲۸۰(۵۶٪) خوب: ۱۰۰ (۲۰٪)	ضعیف: ۹۵ (۲۷٪) متوسط: ۱۹۰(۵۴٪) خوب: ۶۵ (۱۹٪)	ضعیف: ۸۰(۳۲٪) متوسط: ۱۲۰(۴۸٪) خوب: ۵۰ (۲۰٪)

یافته‌های جدول ۲ نشان می‌دهد که میانگین نمره کل تنوع‌طلبی جنسی در تهران (۳۸/۵۶) بالاتر از اصفهان (۳۵/۶۱) و گنبد کاووس (۳۲/۱۴) است. در سه خرده‌مقیاس نیز همین الگو مشاهده شد؛ در توجیه‌های جنسی، تهران (۳۰/۴۲) بالاتر از اصفهان (۲۷/۷۸) و گنبد کاووس (۲۴/۶۷) بود. در توجیه‌های عاطفی، میانگین در تهران (۲۸/۱۶) بیشتر از اصفهان (۲۵/۶۳) و گنبد کاووس (۲۲/۴۳) گزارش شد. همچنین در انگیزه‌های بیرونی، تهران (۳۵/۰۳) در جایگاه نخست، اصفهان (۳۲/۳۷) در رتبه دوم و گنبد کاووس (۲۹/۱۹) در رتبه سوم قرار گرفت.

شاخص‌های کجی و کشیدگی در دامنه قابل‌قبول ±۱ قرار داشتند که حاکی از نرمال بودن توزیع داده‌ها و مناسب بودن آن‌ها برای آزمون‌های استنباطی است. این نتایج نشان می‌دهد که زوجین تهرانی نسبت به اصفهانی‌ها و گنبد کاووسی‌ها، گرایش بیشتری به تنوع‌طلبی جنسی و ابعاد آن دارند و اصفهانی‌ها نیز در تمامی شاخص‌ها بالاتر از گنبد کاووسی‌ها قرار گرفته‌اند.

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش به تفکیک شهر

متغیر	شهر	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
توجیه‌های جنسی	تهران	۳۰/۴۲	۵/۷۴	۰/۴۸	-۰/۱۳
	اصفهان	۲۷/۷۸	۶/۲۴	۰/۱۸	-۰/۱۹
	گنبد کاووس	۲۴/۶۷	۵/۸۹	-۰/۰۲	۰/۲۷
توجیه‌های عاطفی	تهران	۲۸/۱۶	۶/۰۵	۰/۰۳	۰/۴۲
	اصفهان	۲۵/۶۳	۵/۱۶	۰/۰۳	۰/۲۷
	گنبد کاووس	۲۲/۴۳	۵/۳۷	۰/۱۳	۰/۱۳
انگیزه‌های بیرونی	تهران	۳۵/۰۳۳	۵/۱۹	-۰/۴۱	-۰/۰۱
	اصفهان	۳۲/۳۷	۵/۳۹	-۰/۰۷	-۰/۰۹
	گنبد کاووس	۲۹/۱۹	۳۳/۶	-۰/۰۷	-۰/۲۳
نمره کل	تهران	۳۸/۵۶	۵/۶۵	-۰/۱۸	-۰/۳۰
	اصفهان	۳۵/۵۱	۶/۰۵	-۰/۰۹	-۰/۰۲
	گنبد کاووس	۳۲/۱۴	۵/۲۴	۰/۳۷	۰/۵۸

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-08]

در جدول ۳ نتایج آزمون تحلیل واریانس نشان داد که تفاوت میان سه شهر در تمامی متغیرهای پژوهش معنادار است. در خرده‌مقیاس توجیه‌های جنسی، مقدار F برابر با ۷۲/۶۹ و در سطح کمتر از ۰/۰۰۱ معنادار بود که نشان‌دهنده سهم قابل‌توجه تفاوت‌های بین شهری است. در خرده‌مقیاس توجیه‌های عاطفی نیز F برابر با ۱۰۳/۵۰ و در سطح کمتر از ۰/۰۰۱ به دست آمد که بیانگر تفاوت معنادار و اثر نسبتاً قوی است. برای انگیزه‌های بیرونی نیز F برابر با ۹۳/۱۱ و در سطح کمتر از ۰/۰۰۱ محاسبه شد که حاکی از وجود تفاوت معنی‌دار میان سه شهر است. در نهایت، نمره کل تنوع‌طلبی جنسی نیز تفاوت معناداری را نشان داد (F =۶۰/۷۰ ، P <۰/۰۱). این نتایج به طور کلی بیانگر آن است که سطح تنوع‌طلبی جنسی در شهر تهران به طور معناداری بالاتر از اصفهان و گنبد کاووس بوده و همچنین میانگین‌های اصفهان نیز به طور معناداری بیشتر از گنبد کاووس گزارش شده است.

جدول ۳. نتایج آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه برای متغیرهای پژوهش به تفکیک شهر

متغیر	منبع تغییر	SS	df	MS	F	p
توجیه‌های جنسی	بین گروهی	۶۴۹/۸۲	۲	۳۲۴/۹۱	۷۲/۶۹	۰/۰۰۱
	درون گروهی	۴۹۰۱/۴۳	۱۰۹۷	۴/۴۷		
	کل	۵۵۵۱/۲۵	۱۰۹۹			
توجیه‌های عاطفی	بین گروهی	۷۹۲/۸۰	۲	۳۹۶/۴۰	۱۰۳/۵۰	۰/۰۰۱
	درون گروهی	۴۱۹۷/۳۲	۱۰۹۷	۳/۸۳		
	کل	۴۹۸۹/۱۲	۱۰۹۹			
انگیزه‌های بیرونی	بین گروهی	۵۶۲/۴۱	۲	۲۸۱/۲۰	۹۳/۱۱	۰/۰۰۱
	درون گروهی	۳۳۱۱/۹۹	۱۰۹۷	۳/۰۲		
	کل	۳۸۷۴/۴۰	۱۰۹۹			
نمره کل	بین گروهی	۵۲۳/۲۳	۲	۶۲/۲۶۱	۷۰/۶۰	۰/۰۰۱
	درون گروهی	۴۷۳۲/۳۵	۱۰۹۷	۴/۳۱		
	کل	۵۲۵۵/۵۸	۱۰۹۹			

در جدول ۴ یافته‌های آزمون توکی نشان داد که تفاوت میانگین‌ها در تمامی مقایسه‌های زوجی معنادار است (P <۰/۰۱) . در خرده‌مقیاس توجیه‌های جنسی، اختلاف میانگین بین تهران و اصفهان (۴/۱۷)، بین تهران و گنبد کاووس (۳/۷۰)، و بین اصفهان و گنبد کاووس (۲/۰۲) همگی معنادار بودند. در خرده‌مقیاس توجیه‌های عاطفی نیز اختلاف میان تهران و اصفهان (۴/۶۸)، تهران و گنبد کاووس (۲/۵۵)، و اصفهان و گنبد کاووس (۵/۵۷) معنادار بود. در انگیزه‌های بیرونی، تفاوت معنادار میان تهران و اصفهان (۲/۷۴)، تهران و گنبد کاووس (۲/۸۸)، و اصفهان و گنبد کاووس (۵/۲۵) مشاهده شد. در نهایت، در نمره کل نیز اختلاف میانگین تهران با اصفهان (۵۵.۲۶/۲۶)، تهران با گنبد کاووس (۳/۷۳) و اصفهان با گنبد کاووس (۵/۲۷) همگی معنادار بودند. این نتایج به روشنی نشان می‌دهند که سطح تنوع‌طلبی جنسی در تهران به طور معناداری بالاتر از اصفهان و گنبد کاووس است و همچنین اصفهان در تمامی شاخص‌ها به طور معناداری بالاتر از گنبد کاووس قرار دارد.

جدول ٤. نتایج مقایسه زوجی (Tukey HSD) برای متغیرهای پژوهش

متغیر	مقایسه زوجی	اختلاف میانگین	خطای استاندارد	t	p	CIپایین	CIبالا
توجیه‌های جنسی	تهران – اصفهان	۴/۱۷	۰/۵۱	۸/۱۸	۰/۰۰۱	۳/۱۷	۵/۱۷
	تهران – گنبد کاووس	۳/۷۰	۰/۷۴	۵/۰۰	۰/۰۰۱	۲/۲۵	۵/۱۵
	اصفهان – گنبد کاووس	۲/۰۲	۰/۴۵	۴/۴۹	۰/۰۰۱	۱/۱۴	۲/۹۰

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-08]

جدول ٤. نتایج مقایسه زوجی (Tukey HSD) برای متغیرهای پژوهش

متغیر	مقایسه زوجی	اختلاف میانگین	خطای استاندارد	t	p	CIپایین	CIبالا
توجیه‌های عاطفی	تهران – اصفهان	۴/۶۸	۰/۷۳	۶/۴۱	۰/۰۰۱	۳/۲۵	۶/۱۱
	تهران – گنبد کاووس	۲/۵۵	۰/۶۳	۴/۰۵	۰/۰۰۱	۱/۳۲	۳/۷۸
	اصفهان – گنبد کاووس	۵/۵۷	۰/۴۸	۱۱/۶۰	۰/۰۰۱	۴/۶۳	۶/۵۱
انگیزه‌های بیرونی	تهران – اصفهان	۲/۷۴	۰/۴۴	۶/۲۳	۰/۰۰۱	۱/۸۸	۳/۶۰
	تهران – گنبد کاووس	۲/۸۸	۰/۷۹	۳/۶۵	۰/۰۰۱	۱/۳۳	۴/۴۳
	اصفهان – گنبد کاووس	۵/۲۵	۰/۴۷	۱۱/۱۷	۰/۰۰۱	۴/۳۳	۶/۱۷
نمره کل	تهران – اصفهان	۵/۲۶	۰/۵۱	۱۰/۳۱	۰/۰۰۱	۴/۲۶	۶/۲۶
	تهران – گنبد کاووس	۳/۷۳	۰/۷۸	۴/۷۸	۰/۰۰۱	۲/۲۰	۵/۲۶
	اصفهان – گنبد کاووس	۵/۲۷	۰/۵۳	۹/۹۴	۰/۰۰۱	۴/۲۳	۶/۳۱

در جدول ۵ به ویژگی های جمعیت شناختی متخصصان حاضر در بخش کیفی پژوهش پرداخته شد. از مجموع ۲۰ مشارکت‌کننده، ۱۱ نفر زن (۵۵ درصد) و ۹ نفر مرد (۴۵ درصد) بودند. دامنه سنی آنان بین ۳۸ تا ۶۰ سال قرار داشت. از نظر تحصیلات، ۱۱ نفر دارای مدرک دکتری (۶۰ درصد) و ۹ نفر کارشناسی ارشد (۴۰ درصد) بودند. از لحاظ رشته تخصصی، ۷ نفر در حوزه مشاوره خانواده و ازدواج، ۷ نفر در روان‌شناسی بالینی، و ۶ نفر در جامعه‌شناسی فعالیت داشتند. میانگین سابقه کاری مشارکت‌کنندگان ۱۲/۳ سال بود.

جدول ۵. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان بخش کیفی

کد مصاحبه	جنسیت	سن (سال)	تحصیلات	رشته تخصصی	سابقه کاری (سال)	شهر محل فعالیت
P۱	زن	۳۸	کارشناسی ارشد	مشاوره خانواده	۸	تهران
P۲	مرد	۴۲	دکتری	روان‌شناسی بالینی	۱۵	اصفهان
P۳	زن	۳۹	دکتری	جامعه‌شناسی	۱۲	گنبد کاووس
P۴	زن	۴۱	کارشناسی ارشد	مشاوره ازدواج	۷	تهران
P۵	مرد	۴۶	دکتری	روان‌شناسی بالینی	۱۸	اصفهان
P۶	زن	۴۱	دکتری	جامعه‌شناسی	۱۴	تهران
P۷	مرد	۳۸	کارشناسی ارشد	مشاوره خانواده	۵	گنبد کاووس
P۸	زن	۴۴	دکتری	روان‌شناسی بالینی	۱۱	اصفهان
P۹	مرد	۴۷	کارشناسی ارشد	مشاوره خانواده	۹	تهران
P۱۰	زن	۴۳	دکتری	جامعه‌شناسی	۱۳	گنبد کاووس
P۱۱	زن	۳۸	کارشناسی ارشد	مشاوره ازدواج	۸	تهران
P۱۲	مرد	۴۹	دکتری	روان‌شناسی بالینی	۱۶	اصفهان
P۱۳	زن	۴۲	کارشناسی ارشد	مشاوره خانواده	۶	گنبد کاووس
P۱۴	مرد	۴۷	دکتری	جامعه‌شناسی	۱۹	تهران
P۱۵	زن	۵۵	کارشناسی ارشد	مشاوره خانواده	۱۱	اصفهان
P۱۶	مرد	۴۵	دکتری	روان‌شناسی بالینی	۲۰	گنبد کاووس
P۱۷	زن	۶۰	کارشناسی ارشد	مشاوره ازدواج	۱۵	اصفهان
P۱۸	مرد	۴۷	دکتری	جامعه‌شناسی	۱۴	اصفهان
P۱۹	زن	۴۳	کارشناسی ارشد	مشاوره خانواده	۹	تهران
P۲۰	مرد	۴۸	دکتری	روان‌شناسی بالینی	۱۶	گنبد کاووس

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-08]

در جدول ۶ تحلیل مصاحبه ها با متخصصین که منتج به استخراج پنج مضمون اصلی شده است، گزارش شده است. این مضامین شامل: «فشارها و هنجارهای فرهنگی»، «مشکلات اقتصادی_ اجتماعی»، «ضعف در مهارتهای ارتباطی»، « عوامل شخصیتی و روانشناختی » و «تغییرات سبک زندگی مدرن » بودند.

جدول ٦. نتایج تحلیل مضمون کیفی

مضمون نهایی	مقوله‌های محوری	کدهای باز
فشارها و هنجارهای فرهنگی	تضاد ارزش‌های سنتی و مدرن، قضاوت اجتماعی، کاهش کارکرد نهادهای دینی	فشار خانواده گسترده، قضاوت اطرافیان، ضعف نظارت اجتماعی، کاهش نفوذ ارزش‌های مذهبی در نسل جدید
مشکلات اقتصادی– اجتماعی	بیکاری و تورم، شکاف طبقاتی، نابرابری فرصت‌ها	فشار مالی، نارضایتی از وضعیت اقتصادی، مقایسه با دیگران، ناامیدی از ارتقای اجتماعی
ضعف در مهارت‌های ارتباطی	ناتوانی در حل تعارض، کاهش صمیمیت، سوءبرداشت در گفتگو	ناتوانی در ابراز احساسات، نبود گوش دادن فعال، افزایش سوءتفاهم، فرار از مواجهه با مشکل
عوامل شخصیتی و روان‌شناختی	هیجان‌خواهی، تکانشگری، طرحواره‌های ناسازگار، دلبستگی ناایمن	نیاز به تجربه‌های جدید، کمبود کنترل هیجانی، طرحواره محرومیت عاطفی، باورهای منفی درباره ازدواج، ترس از صمیمت
تغییرات سبک زندگی مدرن	رسانه‌ها و فضای مجازی، الگوگیری از فرهنگ غربی، تغییر نقش‌های جنسیتی	دسترسی به شبکه‌های اجتماعی، مقایسه زندگی با دیگران، الگوبرداری از سریال‌ها، تغییر انتظارات از همسر

مضمون ۱: فشارها و هنجارهای فرهنگی

یافته‌ها نشان داد که فشارها و هنجارهای فرهنگی یکی از عوامل کلیدی در شکل‌گیری گرایش به تنوع‌طلبی جنسی است. بسیاری از مشارکت‌کنندگان بر این باور بودند که تضاد میان ارزش‌های سنتی و مدرن باعث ایجاد سردرگمی و فشار مضاعف بر زوجین می‌شود. به گفته یکی از مشاوران خانواده: «در شهرهای بزرگ مثل تهران، جوان‌ها بین ارزش‌های سنتی خانواده‌هایشان و سبک زندگی مدرن دچار تعارض می‌شوند. همین تضاد باعث می‌شود بعضی‌ها برای فرار از قضاوت اجتماعی به روابط پنهانی روی بیاورند»(P۴). همچنین، جامعه‌شناسان تأکید داشتند که کاهش کارکرد نهادهای دینی و تضعیف نفوذ ارزش‌های مذهبی نسل جدید، زمینه‌ساز کاهش تعهد به رابطه زناشویی شده است. در این بستر، قضاوت‌های اجتماعی و فشار خانواده گسترده نیز به‌عنوان عوامل تشدیدکننده عمل می‌کنند و افراد را به سمت رفتارهای جایگزین سوق می‌دهند.

مضمون ۲: مشکلات اقتصادی_اجتماعی

یکی دیگر از مضامین مهم، مشکلات اقتصادی_اجتماعی بود. مشارکت‌کنندگان به‌طور مکرر به نقش بیکاری، تورم و شکاف طبقاتی در تضعیف رضایت زناشویی اشاره کردند. یکی از روان‌شناسان بالینی بیان داشت: «وقتی مرد خانواده شغل ثابت ندارد و مدام زیر فشار مالی است، زمینه برای اختلافات زناشویی و در نهایت گرایش به روابط بیرونی فراهم می‌شو» (P۲) . همچنین، مقایسه اجتماعی و احساس نابرابری فرصت‌ها در جامعه، احساس ناکامی و نارضایتی را در میان زوجین تقویت می‌کند. جامعه‌شناس دیگری گفت: «بسیاری از زن و شوهرها وقتی می‌بینند همسالانشان شرایط بهتری دارند، در زندگی خودشان احساس بی‌عدالتی می‌کنند و این می‌تواند آن‌ها را به سمت روابط جایگزین سوق دهد»(P۳). این یافته‌ها نشان می‌دهد که ضعف در عدالت اجتماعی و فشار اقتصادی نه تنها کیفیت زندگی را تحت تأثیر قرار می‌دهد، بلکه می‌تواند به‌طور غیرمستقیم گرایش به تنوع‌طلبی جنسی را افزایش دهد.

مضمون ۳: ضعف در مهارت‌های ارتباطی

یافته‌ها همچنین ضعف در مهارت‌های ارتباطی زوجین را عاملی تعیین‌کننده در گرایش به تنوع‌طلبی جنسی نشان داد. بسیاری از مشاوران خانواده اشاره کردند که ناتوانی در حل تعارض و نبود صمیمیت کافی باعث می‌شود زوجین به جای مواجهه با مشکلات خود، به روابط جایگزین پناه ببرند. یکی از مشاوران ازدواج توضیح داد: «وقتی زن و شوهر نمی‌توانند احساساتشان را بیان کنند یا به حرف هم گوش دهند، فاصله عاطفی ایجاد می‌شود و این فاصله زمینه‌ساز بی‌وفایی است »(P۱۱). سوءبرداشت‌ها و ناتوانی در برقراری گفت‌وگوی

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-08]

سازنده به‌ویژه در شرایط بحران، از جمله عواملی بودند که مشارکت‌کنندگان بارها بر آن تأکید داشتند. به گفته یکی دیگر از مشاوران: «خیلی وقت‌ها زن و شوهر به جای اینکه بنشینند و مشکلشان را حل کنند، سکوت می‌کنند یا از مشکل فرار می‌کنند و همین شکاف را عمیق‌تر می‌کند»(P۷). این یافته نشان می‌دهد که آموزش مهارت‌های ارتباطی می‌تواند نقشی پیشگیرانه در کاهش تنوع‌طلبی داشته باشد.

مضمون ٤: عوامل شخصیتی و روان‌شناختی

در سطح فردی، عوامل شخصیتی و روان‌شناختی همچون هیجان‌خواهی، تکانشگری و طرحواره‌های ناسازگار به‌عنوان یکی از مضامین کلیدی شناسایی شد. روان‌شناسان بالینی به دفعات اشاره کردند که برخی افراد به دلیل ویژگی‌های شخصیتی خاص، بیشتر مستعد رفتارهای پرخطر از جمله تنوع‌طلبی جنسی هستند. یکی از مشارکت‌کنندگان گفت: «افرادی که هیجان‌خواهی بالایی دارند یا نمی‌توانند احساساتشان را کنترل کنند، بیشتر به سمت روابط متنوع می‌روند»(P۱۶) . همچنین، طرحواره‌های ناسازگار اولیه مانند محرومیت عاطفی یا بی‌اعتمادی، نقش مهمی در این زمینه ایفا می‌کنند. یک جامعه‌شناس تأکید داشت: «وقتی کسی از کودکی باور داشته که هیچ‌وقت کسی واقعاً به او اهمیت نمی‌دهد، در بزرگسالی هم مدام در پی تجربه‌های جدید برای جبران این کمبود می‌رود.»(P۱۴) . بنابراین، عوامل شخصیتی و روان‌شناختی در تعامل با محیط اجتماعی می‌توانند پیش‌بینی‌کننده قوی برای گرایش به تنوع‌طلبی باشند.

مضمون ٥: تغییرات سبک زندگی مدرن

آخرین مضمون شناسایی‌شده مربوط به تغییرات سبک زندگی مدرن و نقش رسانه‌ها و فضای مجازی بود. بسیاری از مشارکت‌کنندگان بر این باور بودند که دسترسی گسترده به شبکه‌های اجتماعی و مواجهه با الگوهای فرهنگی غربی، انتظارات افراد از زندگی زناشویی را تغییر داده و سطح رضایت را کاهش داده است. یکی از مشاوران خانواده اظهار داشت: «فضای مجازی باعث شده افراد زندگی خودشان را مدام با دیگران مقایسه کنند. وقتی این مقایسه‌ها منفی باشد، به جای تلاش برای بهبود رابطه، دنبال رابطه جدید می‌روند» (P۹). همچنین، تغییر نقش‌های جنسیتی و افزایش برابری‌طلبی زنان در خانواده، در برخی موارد به ایجاد تعارضات جدید و افزایش فاصله عاطفی انجامیده است. به گفته یکی از روان‌شناسان: «الگوگیری از سریال‌ها و فیلم‌های غربی باعث تغییر انتظارات افراد از ازدواج شده و همین تغییر انتظارات، اگر با واقعیت همخوان نباشد، می‌تواند به نارضایتی و حتی خیانت منجر شود» (P۸). این یافته‌ها تأکید می‌کنند که تغییرات سبک زندگی مدرن به‌طور مستقیم و غیرمستقیم در افزایش گرایش به تنوع‌طلبی جنسی نقش دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر مقایسه تنوع طلبی جنسی در زوجین در شرف طلاق: واکاوی مولفه‌های روانشناختی و اجتماعی_فرهنگی در سه شهر اصفهان، تهران و گنبد کاووس بود. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که گرایش به تنوع‌طلبی جنسی در میان زوجین در شرف طلاق در سه شهر تهران، اصفهان و گنبد کاووس تفاوت معناداری دارد؛ به‌گونه‌ای که میانگین نمرات در تهران به‌طور معناداری بالاتر از اصفهان و گنبد کاووس، و در اصفهان نیز بالاتر از گنبد کاووس بود. همچنین یافته‌های کیفی نشان دادند که فشارهای اجتماعی_ فرهنگی، مشکلات اقتصادی، ضعف در مهارت‌های ارتباطی، عوامل شخصیتی و تغییرات سبک زندگی مدرن همگی در افزایش گرایش به تنوع‌طلبی جنسی نقش دارند. ترکیب یافته‌های کمی و کیفی تصویری چندبعدی از این پدیده ارائه می‌دهد که می‌تواند به غنای نظری و کاربردی در حوزه مطالعات خانواده و روان‌شناسی اجتماعی کمک کند.

نخستین مضمون شناسایی شده از تحلیل کیفی، فشارها و هنجارهای فرهنگی بود. در این بخش داده های کمی و کیفی همسو بودند. به طوری که میانگین نمره کل تنوع‌طلبی جنسی و خرده‌مقیاس‌های آن در تهران بالاتر از اصفهان و در اصفهان بالاتر از گنبد کاووس است. این الگو نشان می‌دهد که بافت‌های فرهنگی_اجتماعی متفاوت در سه شهر نقش مهمی در شکل‌گیری رفتارهای مرتبط با تنوع‌طلبی ایفا می‌کنند. یافته‌های کیفی نیز این موضوع را تقویت کردند؛ به‌طوری‌که بسیاری از مشارکت‌کنندگان در مصاحبه‌ها به تضاد ارزش‌های سنتی و مدرن، فشارهای فرهنگی و کاهش نفوذ نهادهای اجتماعی سنتی اشاره کردند. این یافته با نتایج سلیمانی (۱۱) همخوان است که نشان داد شکاف ارزش‌های سنتی و مدرن در میان جوانان دانشگاهی تهران منجر به تغییر نگرش‌های جنسی شده است. همچنین عطافر و نامدارجویمی (۱۲) بیان کردند که

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-08]

جهانی‌شدن و تأثیر رسانه‌ها باعث کاهش قدرت بازدارندگی ارزش‌های دینی و فرهنگی در جوامع اسلامی شده است. پژوهش حاضر نیز با تحلیل کیفی تأیید کرد که رسانه‌های اجتماعی و الگوگیری از فرهنگ غربی، انتظارات زوجین را تغییر داده و رضایت از زندگی زناشویی را کاهش داده است. یافته‌های خارجی نیز این موضوع را پشتیبانی می‌کنند؛

دومین مضمون شناسایی شده از بخش کیفی مشکلات اقتصادی_اجتماعی است. در این بخش نیز داده های کم و کیفی همسو بودند. در بخش کمی، تفاوت معناداری میان نمرات تنوع‌طلبی در سه شهر وجود داشت و شهرهایی با شرایط اقتصادی پیچیده‌تر میانگین بالاتری داشتند. این یافته‌ها با نتایج کیفی همخوان بود؛ زیرا متخصصان مصاحبه‌شونده بارها بر فشارهای مالی، بیکاری و احساس نابرابری به‌عنوان زمینه‌ساز نارضایتی زناشویی و گرایش به روابط جایگزین تأکید کردند. این یافته با نتایج ایدر و مردانی (۱۴) همخوان است که نشان داد مشکلات اقتصادی از عوامل اصلی گرایش مردان متأهل به روابط خارج از چارچوب زناشویی است. همچنین عاصفی فر و همکاران (۵) تأیید کردند که تنوع‌طلبی جنسی همراه با سرخوردگی زناشویی و فشارهای اقتصادی می‌تواند روابط فرازناشویی را پیش‌بینی کند. در سطح بین‌المللی، یافته‌های کاسپرزاک و پیلارسکا (۱۰) نیز نشان دادند که عزت‌نفس پایین، که اغلب با نارضایتی اقتصادی و اجتماعی همبسته است، افراد را بیشتر به سمت روابط کوتاه‌مدت سوق می‌دهد. بنابراین، شرایط اقتصادی در تعامل با ویژگی‌های فردی و اجتماعی، عاملی مهم در بروز این پدیده محسوب می‌شود. در واقع، داده‌های کیفی توضیح می‌دهند چرا در داده‌های کمی، تهران و اصفهان نسبت به گنبد کاووس میانگین‌های بالاتری داشته‌اند. ساختار اقتصادی کلان‌شهرها با افزایش انتظارات اجتماعی و فشار مقایسه‌ای، سطح نارضایتی را بالاتر می‌برد و این نارضایتی در نهایت خود را در قالب رفتارهای پرخطر نشان می‌دهد.

سومین مضمون شناسایی شده ضعف در مهارت‌های ارتباطی است. نتایج کمی نشان داد که سه خرده‌مقیاس توجیه‌های جنسی، توجیه‌های عاطفی و انگیزه‌های بیرونی همگی در تهران بالاتر از اصفهان و گنبد کاووس بودند، به این معنا که زوجین در این شهرها نه تنها از منظر نیازهای جنسی بلکه از نظر نیازهای عاطفی و اجتماعی نیز بیشتر به دنبال روابط جایگزین هستند. یافته‌های پژوهش حاضر همچنین بر اهمیت نقش هوش هیجانی تأکید کردند. نتایج کمی و کیفی نشان دادند که ضعف در مهارت‌های هیجانی و ارتباطی می‌تواند به افزایش گرایش به تنوع‌طلبی منجر شود. این یافته با پژوهش ابراهیمی و همکاران (۹) همسو است که نقش میانجی هوش هیجانی در ارتباط میان تنوع‌طلبی جنسی و رضایت زناشویی را بررسی کردند و نشان دادند که هوش هیجانی می‌تواند به‌عنوان عامل محافظتی عمل کند. به همین ترتیب، پژوهش مظلومی و همکاران (۱۷) نیز تأکید کرد که مداخلات روان‌شناختی می‌توانند با بهبود مهارت‌های هیجانی و شناختی، گرایش به روابط بیرونی را کاهش دهند هدف همسو بود.

چهارمین مضمون شناسایی شده، عوامل شخصیتی و روانشناختی است. از منظر روان‌شناختی، یافته‌های این پژوهش همسو با مطالعاتی است که بر نقش هیجان‌خواهی و تکانشگری در شکل‌گیری گرایش به روابط متنوع تأکید دارند. در پژوهش‌های داخلی نیز نشان داده شده که تکانشگری و هیجان‌خواهی به‌عنوان دو ویژگی شخصیتی مهم، پیش‌بینی‌کننده‌های قوی برای تنوع‌طلبی جنسی هستند (۶،۷). همچنین نصرالهی و همکاران (۴) دریافتند که برون‌گرایی و روان‌رنجوری با تمایل به روابط متنوع ارتباط مستقیم دارد. هم‌راستا با این یافته‌ها، مظلومی و همکاران (۱۷) نیز نشان دادند که مداخلات مبتنی بر طرحواره‌درمانی می‌توانند با کاهش تکانشگری، سطح تنوع‌طلبی جنسی را کاهش دهند. بنابراین، نتایج این پژوهش همخوان با ادبیات نظری است و تأکید می‌کند که ویژگی‌های شخصیتی و روان‌شناختی زمینه‌ساز مهم این گرایش هستند.

یافته‌های مربوط به نقش طرحواره‌های ناسازگار نیز با پژوهش‌های پیشین همخوان است. عزت دیره و همکاران (۲) و طباطبایی و همکاران (۶) نشان داده‌اند که فعال‌شدن طرحواره‌های ناسازگار مانند محرومیت هیجانی و بی‌اعتمادی–بدرفتاری می‌تواند گرایش به روابط بیرونی را افزایش دهد. در پژوهش حاضر نیز داده‌های کیفی بیانگر آن بودند که بسیاری از مشارکت‌کنندگان به کمبود توجه عاطفی و احساس محرومیت اشاره کرده‌اند و همین موضوع آن‌ها را به سمت روابط جایگزین سوق داده است. یافته‌های رضایی بیلوندی و همکاران (۱۸) نیز با این نتایج همخوان است و نشان می‌دهد که طرحواره‌های ناسازگار نقش میانجی مهمی در ارتباط میان سبک‌های فرزندپروری و گرایش به تنوع‌طلبی دارند. این همسویی یافته‌ها

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-08]

تأکید دارد که رویکردهای مبتنی بر اصلاح طرحواره‌ها می‌توانند نقش مؤثری در پیشگیری از بروز رفتارهای پرخطر ایفا کنند.

از منظر دلبستگی، پژوهش حاضر یافته‌هایی به دست داد که با مطالعات پیشین قابل مقایسه است. در داده‌های کیفی، مشارکت‌کنندگان بارها به ضعف در صمیمیت و ناتوانی در برقراری روابط عاطفی ایمن اشاره کردند. این یافته با نتایج پژوهش حسینی و همکاران (۷) همسو است که نشان داد افراد با سبک دلبستگی ناایمن بیشتر در معرض گرایش به روابط متنوع قرار دارند. همچنین نتایج پژوهش لیته و ازودو (۸) تأیید کرد که ترس از صمیمیت با گرایش به روابط کوتاه‌مدت و تنوع‌طلبی ارتباط مستقیم دارد. بدین ترتیب، هم در بافت ایرانی و هم در پژوهش‌های بین‌المللی، پیوند ناایمن میان زوجین، بستری برای تقویت تنوع‌طلبی ایجاد می‌کند.

پنجمین مضمون شناسایی شده تغییرات سبک زندگی مدرن است. ترکیب نتایج کمی و کیفی نشان داد که تغییرات سبک زندگی مدرن و نفوذ رسانه‌ها و فضای مجازی در کنار فشارهای اقتصادی، فرهنگی و روان‌شناختی، مجموعه‌ای از عوامل درهم‌تنیده را تشکیل می‌دهند که تنوع‌طلبی جنسی را در زوجین تقویت می‌کنند. داده‌های کمی نشان دادند که تفاوت‌ها میان سه شهر به‌طور سیستماتیک و معنادار وجود دارند و داده‌های کیفی توضیح دادند که چرا این تفاوت‌ها پدیدار شده‌اند. برای مثال، در تهران که میانگین نمرات بالاتر بود، مشارکت‌کنندگان نقش پررنگ فضای مجازی و تغییر نقش‌های جنسیتی را عامل اصلی معرفی کردند. نتایج این بخش با نتایج پژوهش ریسو_ بوردرا و همکاران (۱۹) نشان دادند که استفاده از اپلیکیشن‌های آنلاین با انگیزه‌های مرتبط با ویژگی‌های شخصیتی تاریک و گرایش به روابط کوتاه‌مدت همبسته است. این نتایج بر اهمیت نقش فرهنگ دیجیتال و رسانه‌ها در شکل‌گیری الگوهای جدید روابط دلالت دارند، همسو بود. همچنین نتایج این بخش پژوهش روکاچ و فیلیبرت (۲۰) و سرابی و همکاران (۲۱) همسو می باشد. آنان متقعدند که هجوم سریال ها و فیلم های شبکه های ماهواره ای موجب تغییر سبک زندگی به شیوه غربی می گردد و ترویج الگوهای رفتاری غربی تحت تاثیر ماهواره و اینترنت از عوامل موثر ورود افراد به روابط فرازناشویی می باشد.

این پژوهش با محدودیت‌هایی نیز روبه‌رو بوده است. نخست، جامعه آماری شامل زوجین در شرف طلاق در سه شهر بود و بنابراین تعمیم نتایج به کل جامعه ایران باید با احتیاط صورت گیرد. دوم، بخش کمی پژوهش بر اساس پرسشنامه خودگزارشی انجام شد که همواره با خطر سوگیری پاسخ‌دهندگان همراه است. سوم، بخش کیفی به دلیل محدودیت‌های زمانی تنها با ۲۰نفر از متخصصان صورت گرفت و ممکن است دیدگاه‌های دیگر گروه‌ها مانند روحانیون، حقوقدانان یا خود زوجین کمتر منعکس شده باشد. چهارم، به دلیل حساسیت موضوع، احتمال وجود نوعی سانسور یا خودمهاری در پاسخ‌ها وجود دارد که می‌تواند بر غنای داده‌ها تأثیر گذاشته باشد.

برای پژوهش‌های آینده پیشنهاد می‌شود جامعه آماری گسترده‌تر و متنوع‌تری شامل زوجین در شرایط عادی و نه فقط در شرف طلاق مورد مطالعه قرار گیرد. همچنین، استفاده از روش‌های ترکیبی پیشرفته‌تر مانند مدل‌سازی معادلات ساختاری می‌تواند درک دقیق‌تری از روابط میان متغیرها فراهم کند. در بخش کیفی، لازم است مصاحبه با گروه‌های ذی‌نفع دیگر نیز انجام شود تا تصویر کامل‌تری از عوامل اجتماعی و فرهنگی مرتبط با تنوع‌طلبی به دست آید.

علاوه بر این، بررسی طولی و پیگیری تغییرات در طول زمان می‌تواند روند تحولات این پدیده را روشن‌تر کند. در سطح بین‌المللی نیز پژوهش‌های مقایسه‌ای میان ایران و دیگر جوامع اسلامی یا غربی می‌تواند به درک تفاوت‌ها و شباهت‌ها کمک کند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که مداخلات چندسطحی برای کاهش گرایش به تنوع‌طلبی جنسی ضروری است. در سطح فردی، آموزش مهارت‌های ارتباطی و هیجانی در قالب کارگاه‌های مشاوره خانواده می‌تواند نقش پیشگیرانه داشته باشد. در سطح خانوادگی، سیاست‌های حمایتی از زوجین درگیر مشکلات اقتصادی و عاطفی باید تقویت شود. در سطح اجتماعی، رسانه‌ها می‌توانند با تولید محتوای آموزشی و فرهنگی نقش مهمی در بازتعریف ارزش‌های خانواده ایفا کنند. در سطح سیاست‌گذاری نیز لازم است نهادهای قانون‌گذار و اجرایی برنامه‌هایی برای ارتقای عدالت اجتماعی و کاهش فشارهای اقتصادی طراحی کنند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافعی وجود ندارد.

حمایت مالی

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-08]

این پژوهش با حمایت مالی دانشگاه گنبد کاووس انجام شده است.

ملاحظات اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

مشارکت نویسندگان

مشارکت نویسندگان تمامی نویسندگان در پژوهش و گردآوری داده ها و نگارش مقاله مشارکت داشته اند.

تقدیر و تشکر

مقاله حاضر برگرفته از طرح پژوهشی نویسنده مسول به شماره۶/۰۳/۱۳۳ است. بدین وسیله از تمامی شرکت کنندگان و افرادی که در اجرای پژوهش ما را یاری نموده اند، تقدیر و تشکر به عمل می آوریم.

Reference

1. Taghizade Chime A, Robat Mili S. Marital Satisfaction and Self-esteem: The Mediating Roles of Alexithymia and Communication Skills. Iranian Journal of Family Psychology. 2023 Jul 23;10(1):128-45.
2. Deyreh, E., Tabatabaei Shoorijeh, M., Kaykhosrowani, M., Payalli Royshree, A. A Structural Equation Model for Predicting Sexual Diversity Based on Marital LifeQualitywith Mediation of Cognitive Schemes Activated in Men Referring to Consultation Centers. *Psychological Models and Methods*, 2020; 10(38): 41-58.
3. Nik Manesh, E., Roshan Chesli, R., Farahani, H., Sadeghi, M. S. The Relationship between Attachment Styles and Marital Satisfaction: The Moderated Mediating Role of Attachment Behaviors. *Journal of Modern Psychological Researches*, 2023; 17(68): 307-317. doi: 10.22034/jmpr.2023.15335
4. Nasrollahi B, Darandegan K, Rafatmah A. The relationship between personality traits and sexual variety seeking. Procedia-Social and Behavioral Sciences. 2011 Jan 1;30:1399-402.
5. Asefi Far F, Shams Esfandabad H, Shaterian Mohammadi F. The effect of sexual diversity and thrill seeking on married men's marital frustration. Iranian Journal of Rehabilitation Research. 2023 Aug 10;9(4):108-16.
6. Tabatabaie Shoorijeh M, Deyreh E, Keykhosravani M, Pooladi Rishehri A. Predicting sexual variety based on sensation seeking by mediating cognitive schemas activated among married men referring to counseling centers: a study on the structural equation model. Journal of Psychological Science. 2021 Dec 10;20(105):1667-82.
7. Hosseini R, Peymani J, Ghasemi M. Prediction of sexual diversity based on attachment styles with the mediation of impulsivity Roghayeh Hosseini. Social Psychology Research. 2025;15(58):57-70 (In Persian). doi: 10.22034/spr.2025.491627.2035
8. Leite Â, Azevedo Â. Cultural Validation of the Fear-of-Intimacy Scale for the Portuguese Population: Exploring Its Relationship with Sociosexual Orientation. International Journal of Environmental Research and Public Health. 2025 Feb 13;22(2):274.
9. Ebrahimi, E., mirhashemi, M., sharifi, H. The mediating role of Emotional Intelligence in the relationship of Sexual Variety Seeking & Sexual Satisfaction with Marital Satisfaction in Employees Women. *Medical Journal of Mashhad university of Medical Sciences*, 2024; 67(5): 1416-1430. doi: 10.22038/mjms.2025.62490.3678
10. Kacprzak-Wachniew K, Pilarska N. Self-esteem and sociosexuality–differences in sexual behavior among people dating online. Polish Psychological Bulletin. 2024:67-75.

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-08]

11. Soleymani M. Sociological Thinking on sexology, behaviors and sexual attitudes of young people (Case study of Tehran university students). Journal of Social Problems of Iran. 2024 Apr 20;14(2):97-121.
12. Atafar A., NamdarJoemi A. The Root of Diversity in the Islamic Community and Western Community. Islamic Social Studies,2015: 21(105)177-228.
13. Regan H. A critical review of sociological research on sexual pleasure. Sociology Compass. 2024 Apr;18(4):e13205.
14. Edar, N., Mrdani, M. Factors Related to Married Men Tend to Relationships Outside Marriage (Married Men of the Shiraz City). Journal of Social Sciences**,** 2017; 35(10): 145-172
15. Glass SP, Wright TL. Justifications for extramarital relationships: The association between attitudes, behaviors, and gender. Journal of sex Research. 1992 Aug 1;29(3):361-87.
16. Navaei J, Mohammadi Arya A. Association between the early maladaptive schemes and extra marital relationship among married people. Iranian Journal of Psychiatric Nursing. 2016 Jan 10;3(4):18-27.
17. Mazloumi F, Pourasghar M, Shariatnia K. The effectiveness of schema therapy on impulsivity, sexual variety seeking, and anxiety in borderline patients. J Youth Adolesc. 2024;5:88-96.
18. Rezaeian Bilondī, H., Monirpour, N., & Hasanabadi, H. R. Sexual variety seeking based on early maladaptive schemas, parenting styles and moods. Thoughts and Behavior in Clinical Psychology, 2016, 11(40), 7-16.
19. Rico-Bordera P, Galán M, Pineda D, Piqueras JA. Unveiling the depths of Tinder: Decoding the Dark Tetrad and sociosexuality in motives behind online dating. Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace. 2024 Nov 29;18(5).
20. Rokach A, Philibert-Lignières G. Intimacy, loneliness & infidelity. The Open Psychology Journal. 2015 May 15; 8(1).
21. Sarabi P, Imanizad A, Alahyari V. Investigating the underlying causes and consequences of extramarital relationships (marital infidelity) from the perspective of married youth in Kermanshah: A study of grounded theory. Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal (RRJ). 2022 Sep 10;11(6):33-48.

© 2026 The Author(s). Published by Isfahan University of Medical Sciences. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (http://creativecommons.org/licenses/by/4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-08]